

Ioan Dimitriu-Bârlad nume în patrimoniul cultural national

16 mai 2025

„În portretistica statuară – în care excela – ca și în celelalte opere ale sale, artistul acesta dă dovadă de o adâncă și sublimă înțelegere a sufletelor, pe care robustul său talent și perfectă stăpânire a tehnicii îngăduie să o transpună cu o mare notă de individualitate, cu viața proprie a materiei... Fiecare lucrare a sa oglindește o evoluție ce tinde spre desăvârșire”. (D. Stănescu Deteste)

Cuvintele de apreciere publicate în “Almanahul Asociației Publiciștilor Români”(1938) evidențiau calitatea actului artistic al celui ce era cunoscut ca sculptor al eroilor neamului. Măinile și talentul lui Ioan C. Dimitriu-Bârlad plămădiseră impresionante monumente ce se ridicau în multe orașe dar și sate din România, acolo unde sângele ostașilor români se închegase amestecându-se cu glia strămoșească întru apărarea căreia luptaseră cu vitejie. El însuși ofițer în rezervă, rechemat sub flamuri militare în august 1916, cunoscuse mușcătura glonțului vrăjmaș, trăise și simțise atmosfera din tranșee luptând alături de camarazii Regimentului 12 Infanterie Bârlad. Dramele războiului lăsat-au profunde urme în conștiința artistului, nealterate rămânând în memoria sa traumatizante imagini cu trupuri sfârtecate de gloanțe sau bombe, oameni disperați fugind din calea atacurilor inamicilor, așezări rurale sau urbane distruse și incendiate. Și-a văzut tovarășii de arme luptând până la sacrificiul suprem... Dar alături de ororile războiului, retina artistului a adunat păstrând

continuu nu doar chipuri în haină militară ci și atitudini, fapte eroice. Impresionantă arhivă, veritabilă sursă de inspirație pentru lucrările monumentale de mai târziu!

Se năștea în primăvara anului 1890, șapte zile depărtare calendaristică de Ziua Națională a României sub regalitate. Stinse erau ecourile marii sărbători în 17 mai, când orele 10 ale dimineții aveau să aducă în familia Dimitriu nou motiv de bucurie, cel de-al doilea prunc intrând semeț în viață. Tatăl va declara nașterea băiatului a doua zi, "Registrul născuți 1890" consemnând în limbajul caracteristic vremii că în mahalaua Podeni din Bârlad, în casa de la nr. 80 aflată pe strada Cuza Vodă, venise pe lume "Ioan, fiul comerciantului Constantin Demetriu în vârstă de 30 de ani și al Aristiției în vârstă de 18 ani". Observăm diferența de nume și trebuie să recunosc că nu am descoperit nici o explicație pentru transformarea de mai târziu a vocalelor "e" în "i". Poate fi o eroare de scriere a funcționarului primăriei, poate fi schimbare de nume dorită și asumată ulterior de membrii familiei. Oricum va fi fost, elevul apare în registrele școlare Ioan C. Dimitriu. Cât despre adăugarea la nume a particulei ce definește localitatea de obârșie, ea survine după 1950 și este determinată de necesitatea de a nu fi confundat cu sculptorul, bunul său prieten George Dimitriu, lucrările fiecăruia fiind adesea atribuite celuilalt.

Revenind la copilăria bârlădeanului nostru vă propun să aruncăm o scurtă privire

în trecut spre a afla cum se jucau copii înainte de 1900, lămuritoare în acest sens fiind studiile realizate de Gheorghe Ghibănescu și Petre Ispirescu. Ei bine, pe la 1890, deci și Ioan Dimitriu al nostru se va fi jucat în mahalaua lui cu sfârâitoare, bâzâitori, praștii meșterite de el. Foarte apreciate erau pușcoacele, asemănătoare tubermanelor zilelor noastre, construite din tulpini tinere de soc, scobite evident, folosind post de proiectile mici bucățele din aceeași plantă cu un diametru mai mic. Împreună cu cei de-un leat va fi bătut mingea, iar de nu va fi avut nici unul minge, atunci sigur s-au jucat cu pietricele, "de-a ulii" sau "cloșca cu puii". Cum Mahalaua de Mijloc sau Mahalaua Centrală(așa era numită de localnici zona Podeni) se întindea pe malul râului Bârlad e lesne de imaginat cohorta de băiețandri la pescuit sau la scăldat! Un alt joc preferat al băieților era vânătoarea de broaște, primăvara lansându-se adevărate campanii de "curățare" a râului. Dar dincolo de jocurile copilăriei, a crescut într-un climat familial echilibrat, cu părinți harnici și afectuoși cu odraslele lor, tatăl Constantin muncind și încercând din răspuț să obțină venituri decente, suficiente să-și întrețină familia numeroasă, dorind să școlească cât de cât cei cinci copii. Să nu uităm, clasele primare erau gratuite și obligatorii, cam atât își permiteau majoritatea părinților pentru că taxele școlare deveneau adevărată povară subțind consistent posibilitățile bănești ale oricărei familii dornice a-și trimite pruncii la școli gimnaziale sau liceale.

Ioan C. Dimitriu elev de clase primare și-a aflat locul în una din băncile Școlii de băieți și fete nr. 2, numită ulterior Școala "Costache G. Robu", în cinstea cetățeanului de vază al Bârladului ce se îngrijise cu generozitate a construi edificiul educațional în folosul elevilor. Impozantă clădire trebuie să fi fost dacă în 1897 avea parter și etaj, dotată fiind cu 6 săli de clasă și dependințe. Din nefericire construită pe un teren mlăștinos, căci la răsărit o gâră se vărsa în apa Bârladului, inundațiile puternice din 1932 și cutremurul din 1940 vor distruge în totalitate localul școlii, rămânându-ne doar a ne imagina forfota învățăcelilor de altădată. Clopoțelul începerii orelor de curs grăbind întârziată să se alăture colegilor în băncile școlărești, ochii ațintiți asupra dascălilor, mâini scriind de zor, inimi tresăltând cu bucuria sau teama verificării cunoștințelor dobândite... Școlarul nostru va învăța să scrie și să socotească, adunând an cu an, materie cu materie noțiuni utile a-l pregăti pentru etapele ulterioare de formare educațională. Cum parcursul școlar al elevului Ioan Dimitriu cuprinde ani de studiu la Liceul "Roșca Codreanu", cum încă din 1894 admiterea la liceu se făcea în baza unui riguros examen, putem considera că bărlădeanul nostru excela la învățătură încă din clasele primare. Perioada codrenistă este ușor confuză, registrul matricol demonstrând că elevul Dimitriu C. Ioan a fost aici între anii 1902-1906, în timp ce monografia liceului îl menționează ca absolvent al cursului inferior în 1907. Remarcăm discontinuitatea dintre clasele primare și cele gimnaziale, ceea ce înseamnă că pe durata anului școlar 1901-1902 Ioan Dimitriu nu este prezent în instituții de învățământ. Referitor la neconcordanța cu privire la anul finalizării cursului inferior, trebuie să acordăm credit deplin "registrului matricol" și să acceptăm că elevul nostru a urmat clasa a V-a a cursului superior. În concluzie tânărul bărlădean a învățat cinci ani sub îndrumarea profesorilor Chiriceanu Ion(matematică), Dobrescu Ștefan(română), Neșțian Gheorghe(istorie), Severin Emil(fizică, chimie), Crasu Vasile(desen, caligrafie), încă din primii ani de gimnaziu talentul său pentru desen afirmându-se cu putere.

Toamna anului 1907 îi aduce în cale pe pictorul Petre Bulgăraș poposit pentru scurtă vreme în orașul natal, o întâlnire providențială cu un om ce îi va schimba radical destinul. Pictorul Bulgăraș își dă seama de posibilitățile deosebite ale tânărului elev și-l convinge să plece la București pentru a-și cultiva talentul. Mult mai important mi se pare faptul că părinții aprobă plecarea tânărului de 17 ani, ceea ce înseamnă nu doar sprijin și încurajare ci mai ales aprecierea și recunoașterea capacităților lui artistice, încrederea deplină că Ioan va deveni artist plastic cu renume. Cu un tren de noapte porniră spre capitală maestrul și elevul, în zori de zi se înfățișară directorului Școlii de Arte Frumoase, primul recomandând elevul aflat la dreapta sa, al doilea visând la ceea ce se petrecea în atelierele nobilei instituții de învățământ. Examenul de admitere a avut loc într-un sfârșit de decembrie, elevul Dimitriu reușind a face dovada unor temeinice cunoștințe teoretice și practice, situându-se astfel pe prima poziție în lista admișilor.

Școala aceasta înființată în iunie 1864 prin aprobarea domnitorului Al. I. Cuza avea o

structură organizatorică inspirată de modelul francez, 3 ani curs inferior plus 5 ani curs superior, oferind tinerilor talentați pregătire specială în domeniul artelor, netezindu-le calea spre universitățile din Europa. Elevii(nu studenții) școlii bucureștene erau îndrumați spre studiul culorii și al compoziției, secțiile pictură, sculptură, gravură, arhitectură, desen liniar, estetică, istorie, perspectivă fiind nu doar ofertante ci mai ales solicitante tocmai prin prezența unor cadre didactice deosebit de exigente. Insist, Școala de arte frumoase din București era așadar o școală liceală(până în 1931 când va deveni Academie) cu o programă diferită de a liceelor teoretice, dar cumva asemănătoare sistemului de pregătire din liceele pedagogice. Printre profesorii ce l-au format trebuie să-i amintim pe sculptorul Vladimir Hegel și Fritz Stork predând "desenul", Costin Petrescu inițiindu-l în "arta decorativă", D. Paciurea călăuzindu-l în arta sculpturii, dr. Gerota învățându-l anatomia și fireștile proporții umane. Urmat-au trei ani de studiu, echivalându-i-se cursul secundar și clasa a V-a parcurse la liceul din Bârlad.

A fost atras de sculptură am putea spune din motive strict materiale! Lipsindu-i banii pentru cumpărarea uleiurilor atât de necesare și obligatorii în pictură, s-a îndreptat de, voie de nevoie spre sculptură, profitând că lutul, materia primă pentru modelaj era pus la dispoziția elevilor în mod gratuit. A descoperit plăcerea de frământa, de a modela, orele petrecute în atelierul școlii prelungindu-se mult peste cele prevăzute de programa școlară. În 1909 realiza bustul lui Stroe Belloescu(gips) care turnat în bronz(1931) avea să străjuiască intrarea în Casa(biblioteca) Națională de la Bârlad. În 1910 plăsmuia un basorelief în bronz, "Cap de bătrân". Lucrările sale depășiseră stadiul încercărilor și experiențelor destinate formării unor abilități de bază, lucrările sale erau deosebit de expresive, fapt ce determină colectivul profesoral să-l prezinte în expoziția Salonului Oficial în 1910. Cu câteva luni înainte de absolvire lucrările sale părăseau atelierul școlii spre a fi expuse alături de nume precum Brâncuși, Tonitza, Paciurea, manifestarea expozițională națională având meritul de a reuni lucrări de artă aparținând artiștilor consacrați, dar și promovării tinerelor talente, debutanți sau absolvenți ai Școlii de arte frumoase din București. Dimitriu ieșea în lumea artistică cu "Gânditorul"(nud, gips) și "Cap de expresie"(Țigancă, gips), regulamentul expoziției permițându-i a reveni cu aceleași lucrări și la ediția din 1911 când participarea avea să-i fie răsplătită prin acordarea Premiul III. Facem mențiunea juriul era format din profesori ai Școlii de artă, artiști recunoscuți la nivel național și internațional, președinte fiind ministrul Instrucțiilor Publice, iar atribuirea premiilor avea la bază criterii ce analizau, evaluau creativitatea, originalitatea, gradul de complexitate din punct de vedere tehnic, unitatea compoziției, legătură dintre artă și tehnică. "Regulamentul expoziției"(1865) ne oferă informații despre "medalia de onoare" și "medaliile de valoare", prima fiind oferită

“artistului ce se va distinge între toți printr-o operă de merit mare”, cele din urmă similare premiilor I-III reprezentau o recompensă bănească. Ioan Dimitriu se va fi bucurat nespus de stimulul financiar(25 de galbeni) dar mai multă satisfacție va fi simțit prin expunerea pieselor premiate încă 10 zile după închiderea oficială a expoziției. Era întâia recunoaștere oficială a talentului său, lucrările fiind repede remarcate de criticii de artă. Ce forță de redare trăsăturilor și sentimentelor umane ascundea acest tânăr de 20-21 de ani!

Lucra și învăța intens, căci în paralel cu prezența în expozițiile Salonului Oficial își susținea examenul de diplomă(1910) pentru specializările desen liniar și artistic primind astfel dreptul de a suplini catedra de desen la Liceul Carol I din Craiova. Își prelua postul didactic abia în toamna anului 1911, rămânând în București pentru că își propusese să parcurgă cursurile Școlii Militare de Infanterie. Știm cu certitudine că durata studiilor militare era de doi ani, în cazul lui s-ar fi întins pe perioada anilor 1910-1912, ultimul an de perfecționare în arta militară suprapunându-se profesoratului din Bănie. Chiar dacă prin absurd ar fi bătut zilnic drumul de la Craiova la București pentru a fi prezent la cursurile teoretice, nu putea participa la aplicațiile practice militare. Personal cred că fie a renunțat din varii motive la visul de a deveni ofițer activ în armata română, fie acest an petrecut în Școala de Infanterie reprezintă stagiul militar și el incomplet căci la acea vreme legile țării îl stabileau de 2-3 ani. Depășim subiectul pregătirii militare căci anul 1912 se dovedește a fi anul susținerii examenului de capacitate, justificată fiind astfel numirea ca profesor titular la Liceul I. C. Brătianu din Pitești.

Îi plac orele la catedră, găsește timp și pentru a crea. Dar își dorește cu ardoare completarea studiilor, astfel încât în toamna lui 1913 pleacă la Paris. Academia Julian, școală de artă specializată pe predarea picturii și sculpturii formase pleiadă de artiști români, absolvenți ai acestei academii, Luchian, Paciurea, Andreescu erau exemple vii, modele de urmat pentru generația de tineri ce venea din urmă. Descins în capitala Franței în Passage des panoramas unde erau sălile și atelierele de studiu, Ioan Dimitriu îi va avea ca profesori pe maeștrii renumiți sculptori Henry Bouchard și Paul Landowski. De la Bouchard a învățat știința construcției arhitecturale care dă operei un echilibru perfect în planuri largi, iar influența lui Landowski și-a lăsat puternică amprentă în deprinderea de a gândi continuu pe tot parcursul actului de creație a unei opere, înțelegând că a sa este libertatea de interpretare, reinterpretare a execuției. Nu la fel de benefică a fost influența sculpturii neoclase pe care era nevoit să o execute în atelierele maeștrilor, reușind să se elibereze de această tendință odată cu frecventarea cursurilor “Ecole supérieure nationale des beaux-arts”. Primul între cei 25 de admiși din sute de concurenți, tânărul bărlădean are privilegiul de a se forma sub îndrumarea lui August Rodin(aceiași Rodin prin atelierele căruia Brâncuși trecuse în 1907) artistul care a revoluționat limbajul sculpturii făcându-l capabil să exprime adevărul uman.

Acum își descoperă Ioan Dimitriu stilul personal, tușa caracteristică întregii sale creații: redarea esenței psihologice a chipului omenesc, simplificarea planurilor, accentuarea trăsăturilor tipice modelului. La Paris realizează lucrări cu o frumoasă concepție, "Gata de muncă", "Studiu", "Cap de chinez", a căror expunere la Salonul Oficial 1914 avea să fie apreciată de critica pariziană.

Declanșarea primului război mondial în iulie 1914, îl determină pe Ioan Dimitriu să se întoarcă în țară, să se stabilească cu familia la Iași, ocupând catedra de desen la liceul Internat. Însă războiul ajunge și în România, mobilizarea generală din august 1916 adunând în batalioane voluntari, rezerviști, soldați în termen, toată suflarea românească aptă de luptă. Ioan Dimitriu va face parte din Regimentul 12 Infanterie "Cantemir" Bârlad concentrat la Sf. Gheorghe în data de 21 august/3septembrie 1916. Regimentul primea ordin să participe la ofensiva Armatei a 2-a în Transilvania care urmărea ocuparea văilor Oltului și Homorodului între localitățile Homorod și Făgăraș. La 14 septembrie regimentul ducea lupte grele cu inamicul la Ciucu-Mare pe Olt, înregistra importante pierderi materiale și umane, în această încleștare ofițerul Ioan Dimitriu era rănit și trimis în spitalele din spatele frontului. După reorganizarea armatei la începutul anului 1917, regimentul bârlădean participa la bătălia ofensivă de la Mărăști, apoi la bătălia defensivă de la Oituz, a contribuit efectiv la alungarea peste Nistru a ostașilor bolșevizați. Faptul că Dimitriu este demobilizat în iunie 1918 ne întărește convingerea că a fost parte activă în luptele duse sub deviza "Pe aici nu se trece"! A trăit experiența tragică a războiului, a fost copleșit de zgomotele încleștărilor, cu nelipsitele bubuituri ale artileriei, sunetele gloanțelor și ale mitralierelor, gemetele răniților și muribunzilor, comenzile urlate ale ofițerilor, strigătele de "ura" ale trupelor... A văzut fapte eroice de arme, a văzut curajul nebun dar și frica, panica, rușinea! A recunoscut instinctul de conservare, furia pe inamic, a înțeles latura umană a combatanților cu trăiri conștiente și subconștiente ale omului aflat pe șantierul morții. Frământările, lipsurile, durerea, moartea l-au făcut să-și concentreze creația asupra eroilor, acelor oameni prinși în malaxorul groazei fără voia lor. Cu câtă modestie avea să afirme peste ani că anumite "împrejurări au făcut să cunosc ceva din psihologia tranșeelor și a soldatului român"! Nu traumele personale au constituit sursă de inspirație pentru lucrările evocând oameni aruncați în vârtejul morții, "suflul patriotic ce m-am străduit să-l torn în aceste lucrări nu este al meu ci al întregii noastre comunități naționale", înțelegea și voia "să aducă în ochii țării, nu imaginea unui soldat stilizat, prins în cine știe ce incifrare sau parabolă sofisticată, ci imaginea unui soldat real, cu chipul lui adevărat, acela cu care s-a înscris în istoria și poemul țării".

Din ruinele fumegânde ale războiului artistul ne prezintă consecințele lui. "Șarjă la Prunaru"(1917), "Invalid de război"(1918), "Mamă după război"(1919) aveau să fie

prezentate publicului larg imediat după încheierea războiului. În 1919 "Aruncătorul de grenade"(miniatură aflată în colecțiile Muzeului "Vasile Pârvan" Bârlad) cinstea memoria lui Constantin Mușat, soldatul din Batalionul 1 al Regimentului 2 de grăniceri care fusese rănit în luptele pentru cota Momâia de lângă Oituz în decembrie 1916, patriotul care în pofida infirmității nu părăsise frontul, continuând să lupte, murind în 1917 într-un bombardament de artilerie pe dealurile Cioșurile, lângă Cașin. Rămas în memoria colectivă, eroul avea să devină sursă de inspirație artistică. În viziunea lui Dimitriu caporalul Mușat se împotriva morții, ignora durerea pricinuită de brațul smuls și sângerând, își încorda ultimele puteri și arunca asupra inamicului o ultimă grenadă...Dimitriu reușea să surprindă dârzenia, curajul, artistul se concentra asupra forței fizice, fiecare fibră, fiecare mușchi zvâcnind într-un ultim spasm al eliberării grenadei destinate vrăjmașului cotropitor. Soldatul lui I. Dimitriu Bârlad e militarul mândru, fără frică, conștient de importanța jertfei lui. Lucrarea apreciată pentru calitățile artistice și emoționale se impunea atenției publicului și devenea un simbol al recunoștinței pentru jertfele umane ale primului război mondial, astfel încât nu trebuie să surprindă faptul că reprezentarea ei la scară monumentală își va face apariția în Brăila și Bârlad(1927), Bușteni(1928). "Dacă din toate episoadele luptelor noastre n-ar fi prins decât pe acel sergent Mușat, acel ciung care închide în gestul lui toată îndărătnica împotrivire a neamului nostru întreg împotriva amarurilor care ne-au vânzolit, și tot și-ar fi câștigat cu prisosință dreptul la încununare Obșteasca, la o generală recunoștință" (Eug. Boureanu). În fiecare din aceste variante sculptorul Dimitriu-Bârlad oferă privitorului bun prilej de a medita la spiritul de sacrificiu al acelei generații de viteji ostași.

Ioan Dimitriu-Bârlad e artistul care a întruchipat cu prisosință năzuințele poporului nostru, redându-le în formele eterne ale artei. Multe monumente ale eroilor purtând semnătura lui Ioan Dimitriu Bârlad vor fi plasate în localitățile în care membri ai comunității și-au dorit să aducă omagiu eroilor primului război mondial. Cele mai cunoscute sunt cele ce se înalță la Telega, Prahova(1926) amintind de jertfa supremă a localnicilor, în satul Robănești(Dolj) omagiind eroii Regimentului 9 Roșiori, la Panciu(1928) cinstind memoria celor căzuți în luptă. La Costești, Argeș(1937) "Sentinela", un infanterist zgribulit în mantaua prea subțire, cu gulerul ridicat, bătut de vânt stă încă de pază într-o atitudine de forță și hotărâre asemeni soldaților anilor 1916-1918. În fața grădinii Copou din Iași se înalță în 1928 Monumentul Eroilor de Cavalerie, cele trei basoreliefuri redând aspecte de luptă ale diviziei 11 cavalerie, în timp ce piesa centrală, statuia din bronz înfățișează un cavalerist în plin atac. Monumentele dedicate omagierii eroismului ostașilor români au capacitatea de a reține atenția trecătorului, fiind o invitație la rememorarea evenimentelor de mare dramatism ce s-au succedat pe teritoriul țării noastre în anii primei conflagrații mondiale. În 1931 prezenta macheta Monumentului Infanteriei, juriul concursului ce trebuia să

decidă numele realizatorului viitorului ansamblului arhitectural din București apreciind lucrarea prin acordarea Premiului I. Nu știm cum arăta, nici ce soartă a avut macheta creată în colaborare cu sculptorul I. Iordănescu și arhitectul N. Georgescu, Monumentul Infanteriei dezvelit în 1936 aparținând unui alt renumit artist, Ion Jalea.

Criticii de artă afirmă că opera lui Dimitriu-Bârlad se distinge prin varietate de genuri și prin multilateralitate tematică, corespunzând unor perioade distincte din viața sa strâns ancorată la transformările țării. După tema războiului creația sa capătă un caracter progresist, nefiindu-i indiferentă lupta clasei muncitoare după cum nu a putut să nu remarce munca istovitoare a lucrătorilor din mine sau porturi. Artistul se apropie de oamenii simpli, în studiază, îi cunoaște, îi înțelege, creând apoi opere cu un bogat conținut de idei. "Miner"(1920) în două variante surprinde un tânăr care răscolește pământul pentru găsirea cărbunelui. "Hamal în port"(1920), "Munca în port"(1920), "Încoronarea muncii"(1920), "Fierarul"(1921), "Muncitorul Lazăr Dimitriu"(1934), "Lucrător la ITB"(1950, distinsă cu Premiul pentru creație), "Întinzătorii de cablu subferan" (1951) sunt doar câteva exemple de opere în care artistul a transmis sentimente de autentică actualitate. "Priviți obiditul acela ce geme de povara grea a vieții... opriți-vă și urmăriți fiecare încordare de mușchi și voință, curbura aceea a omului apăsător de greuri, dar nerăpus, biruitor anonim de orice clipă a unei vieți ce trebuie frământată pentru ca să poată fi răzbită", e îndemnul lui Eug. Boureanu dintr-un amplu și elogios articol dedicat artistului nostru în paginile revistei "Floarea soarelui" (nr. 3-4 din 1928),

Dar cea mai mare parte a timpului său de creație l-a dedicat dăltuirii în bronz, piatră, marmură sau gips a numeroase busturi, portrete înfățișând personalități ale spațiului românesc. Preocupare absolut firească și justificată dacă ne amintim că a fost profesor de desen și caligrafie timp de două decenii la Liceul Gh. Lazăr din capitală dar și inspector de specialitate(1927-1929). Interesant este punctul său de vedere cu privire la viitorul materiilor pe care le predă: "atâtea cuceri noi, moderne, bat cu dreptul lor de actualitate la porțile învățământului. Predarea și ea, își asociază mereu alte procedee, instrumente noi iau locul celor vechi. Stiloul, pixul și cerneala pastă se generalizează. Nu numai copiii noștri ci și noi maturii începem să nu mai știm cum arătau clasicele penițe de aluminiu, penițele Klaps. Așa stând lucrurile, moda caligrafie trece, cum am putea-o cere elevilor noștri fără ca aceștia să nu vadă în noi niște retrograzi?" Era pe deplin conștient de inerenta dispariție a caligrafiei din programa analitică, prevedea diminuarea importanței desenului ca materie predată.

Cadru didactic devotat menirii educării tinerelor generații, nu și-a limitat activitatea strict la cerințele programei, lucrările sale de artă contribuind substanțial la cunoașterea unor

remarcabili oameni ai culturii, științei, istoriei neamului nostru. Iată cum perioada de profesorat devine cea de-a treia împrejurare care l-a motivat moralmente să prezinte tineretului portretele creatorilor de valori culturale românești și străine. Cum altfel am putea explica prezența atâtor busturi în parcuri, grădini publice, piețe civice, multe altele străjuind intrarea în instituții de cultură sau de învățământ de pe tot cuprinsul țării! Bustul lui Ion Creangă din Copou, Maiorescu din Rotonda Scriitorilor din parcul Cișmigiu, Al. I. Cuza din Galați, Al. Vlahuță din Bârlad, Avram Iancu din Câmpeni, Costache Negri din Tg. Ocna, Mihai Eminescu din Sânnicolau Mare, Aurel Vlaicu din Sibot, Octavian Goga în Muzeul de la Ciucea, Regele Ferdinand și Regina Maria, Dimitrie Cantemir și Vasile Lupu în ansamblul monumental din Iași, au fiecare povestea sa. De exemplu bustul lui Ion Creangă avea să fie realizat în 1917, răstăcit timpul primului război mondial și regăsit pe timp de pace la moșia unui prieten, predat autorităților administrative ieșene care l-au expus definitiv pe alea din Copou în 1936. La Sânnicolau Mare(Timiș), bustul lui Eminescu era dezvelit într-o zi de 11 noiembrie 1925, la solemnitate fiind prezenți Goga, Minculescu, Rebreanu cu frumoase cuvântări, aprecieri la adresa gazdelor și a artistului creator. Bustul lui Alexandru Vlahuță instalat în mai 1928 în grădină publică din Bârlad avea să reziste impasibil glonțului plecat din arma unui soldat rus în august 1944. "Avram Iancu" avea să fie expus în 1930 la Tg. Mureș, dar prin aplicarea Dictatului de la Viena, statuia a trebuit să fie îndepărtată, pentru salvarea ei hotărându-se evacuarea dincolo de hotarul impus, drumul pribegiei încheindu-se la Câmpeni. Goga beneficiare de câteva reprezentări sculpturale, chiar și așa, dorindu-și a-l așeza în Rotonda scriitorilor artistul făcea demersuri pe lângă primăria București(1943), solicitând în scris atribuirea comenzii, menționând că parcursese etapele de studiu "la baza cărora au stat ședințele după natură". Macheta bustului turnată în bronz și prezentată în Salonul Oficial(1944) avea să fie achiziționată de Direcția Artelor.

Și unde puteau să aibă loc "ședințele"? Cartea nepoatei ne dezvăluie acest minunat secret! Margareta Pâslaru a copilărit în casa ce avea pe fațada din stânga efigiile lui Raffaello și Michelangelo, fațada din dreapta fiind placate efigiile fiicelor Magdalena și Sonia alături de acea reprezentând pe soția Ana(superb gest de iubire pentru artă și familie, cele cinci medalioane fiind opera artistului Dimitriu-Bârlad). Margareta Pâslaru(fiica Magdalenei) avea acces în toate încăperile, a crescut admirându-și bunicii afundați în actul creației. Chiar dacă bunica renunțase la sculptură dedicându-se nobilei profesii de mamă, o afla de multe ori cântând la pian. Se juca în "atelierul imens, înalt cât două etaje, cu geamuri uriașe, formate din numeroase carouri ca o tablă de șah", ridica probabil "trapa ce ducea la subsol unde lutul prețios era păstrat la o temperatură și umezeală constantă". Atelierul de creație era un loc fascinant nu numai prin dimensiuni(6m/8m cu o înălțime de 6m) sau prin faptul că beneficia de lumina naturală pe toată durata zilei, era un spațiu în care se adunau profesori de catedră, colegi într-ale artei, scriitori, muzicieni, istorici, oameni politici ai

vremii. Într-o atmosferă de caldă prietenie artistul își provoca modelele să se manifeste firesc, căci în executarea portretelor el urmărea să scoată în evidență întregul complex de trăsături, sinteză a personalității umane studiate la acel moment. Spunea cu sinceritate: "eu căutăm să înțeleg viața lăuntrică și forța morală a acelei personalități" drept care se așeza la pândă răbdător și atent, așteptând "momentul în care acel om se găsea în activitatea lui preferată sau când întreținea o discuție". Dimitriu Bârlad e artistul care nu-și lăsa modelele să pozeze, le încuraja să se adâncească în acele activități ce constituiau rutină pentru ele, astfel încât chipul să se destindă sau din contra să aștearnă expresii de încordare. Priviți bustul lui Enescu cu figura gânditoare și vioara sub bărbie, meditativ, cufundat într-un fragment de rapsodie a cărei linie melodică susură parcă în bronzul lucrării de artă! Ei bine, puternica personalitate maestrului a fost surprinsă în timp ce cânta! Pe Octav Băncilă l-a așteptat să se așeze în fața șevaletului invitându-l să picteze, excepționalul "Cap de expresie" dovedind o armonie de creație unică. Cât despre Iorga, însemnările lui Dimitrescu păstrează amintirea vizitelor în atelierul din intersecția străzilor Donizetti cu Paul Urechescu. "Nicolae Iorga venea la mine cu prietenul său Vasile Bogrea cu care stătea de vorbă, alteori își corecta articolele. În acel timp am surprins eu însușirea sa particulară". Un prim bust al marelui istoric îl realizase în 1917, sugestiv intitulat "Ochii care vorbesc" insistând asupra ochilor pătrunzători cu privirea lor tumultuoasă. Vreau să cred că elevul de gimnaziu va fi fost prezent în sala teatrului lui Iankulovski în 1906 când marele istoric poposise în Bârlad cu seria conferințelor de pledoarie pentru apărarea limbii naționale în demersul său de a "pregăti și mai mult conștiința publică în vederea politicii naționale a viitorului". Acea va fi fost "clipa" în care să fi surprins privirile înflăcărâte ale lui Nicolae Iorga. Avea să revină asupra temei în 1941, la mai bine de două decenii distanță, căutând să întipărească în bronz fizionomia și trăirile interioare ale acestui titan al culturii românești. În tulburi vremuri expunea noua lucrare la Salonul Oficial din același an, arătându-și oprobiul la adresa acelor care în 27 noiembrie 1940 asasinaseră pe ilustru patriot, nefiindu-i teamă a-și manifesta astfel atașamentul față de combativul militant al Independenței și unității naționale, intransigentul luptător, adversar temut al tentativelor politice ale mișcării legionare.

Și-a dăruit talentul și energia creatoare onorând personalitățile neamului nostru, a fost preocupat de întocmirea unei galerii a oamenilor celebri, în expozițiile personale, colective sau în saloanele anuale prezentând publicului larg reușite interpretări artistice. Radu Rosetti, Regele Mihai I, V. Pârvan, G. Tutoveanu, V. I. Popa, A. Bassarabescu, Brătescu-voinești, Emil Gârleanu, Iulia Hașdeu, B. P. Hașdeu, P. Poni, G. Palade, Matei Millo, A. D. Xenopol, C. Nottara, T. Vladimirescu, V. I. Lenin, Maxim Gorki, Tolstoi, Pușkin, Gogol, e o simplă trecere în revistă ce nu reușește să reliefeze decât parțial munca tenace a artistului Dimitriu-Bârlad. Nu uităm implicarea în realizarea Monumentului Aviației sau

Monumentului Unirii. Trebuie să evidențiem spectaculoasa interpretare artistică a temelor impuse la decorarea Operei Române(1957), "Poezia" fiind reprezentată prin portretul lui Eminescu, "Muzica" omagiindu-l pe Enescu, "Drama" căpătând trăsăturile lui Nottara, în timp ce "Artele Plastice" sunt întruchipate de Luchian și Paciurea. "Discobolul" din fața arenelor stadionului Dinamo este creația lui Dimitriu-Bârlad! Merită de asemeni să amintim lucrări cu o semnificație mai generală care dau dovada bogăției potențelor creatoare ale sculptorului: "Materinitate", "Durerea", "Zburătorul", apoi nudurile feminine executate de Dimitriu având linii pure, cu forme și îmbinări dăltuite diafan, cultivând o estetică armonioasă, realistă, sinceră. Nudurile "Salcia", "Model în repaus", "Sirena", "După baie" sunt figuri de mult bun simț artistic din care se desprinde același cult al frumosului.

A abordat toate genurile sculpturii, portret, nud, compoziție, în cei 47 de ani de activitate artistică lucrările sale și-au găsit forma finală de expresie în statui, busturi, capuri de expresie, basoreliefuri, medalioane, efigii, medalii, plachete, reliefuri. A participat la expozițiile Societății "Tinerimea Artistică"(1915, 1920, 1927, 1934, 1938, 1942), expune lucrări la București la Salonul Oficial(1910, 1911, 1912, 1914, 1927-1928, 1929-1930, 1930-1931, 1932, 1935), în Sala Mozart(1919) , Cercul Militar(1920), Ateneul Român(1930), Sala Dalles(1935), Sala Universul(1940), Paris(Salonul Oficial 1914), Iași(1918), Chișinău(1919). Peste 170 de lucrări de mari dimensiuni turnate în bronz, sculptate în marmură ori piatră au plecat din atelierul lui să aducă "memorie și cunoaștere locală" în orașe din România și străinătate(Paris, Veneția, Atena, Napoli, Cernăuți). Obținea premii și distincții, cele mai importante fiind Premiul de Compoziție al Ministerului Artelor(1943), Ordinul "Meritul Cultural" clasa I pentru artă(1943), Premiul de Creație al Fondului Plastic(1949), Premiul pentru lucrarea "Discobolul" al Uniunii Artiștilor Plastici(1952). Dăruia Muzeului din orașul natal peste 30 de lucrări, busturi ale unor personalități locale, naționale și universale. Prin Hotărârea Consiliului de miniștri nr. 661/1965 Comisia Științifică a Muzeelor și Monumentelor Istorice și Artistice 18 dintre ele erau declarate monument de artă plastică. De mari dimensiuni sau miniatuarele, presărate în spații publice, în colecții muzeale sau particulare, lucrările artistului Ioan Dimitriu-Bârlad stau mărturie talentului și vocației sale.

"Privind operele lui Dimitriu-Bârlad constatăm că ne aflăm în fața unui talent real, care știe să dea căldură bronzului și să pună viața artei în tot ce înfăptuiește mâna sa" scria un jurnalist al anului 1932 în ziarul "Viitorul" din 20 noiembrie iar D. Stănescu Deteste considera că Ioan Dimitriu-Bârlad "e unul dintre cei mai cunoscuți în cultura artistică, atât prin cunoștințele sale cât și prin realizările sale de mare valoare cu care s-a afirmat până în prezent... a preferat realismul pe care îl consideră drept forma cea mai adevărată și mai viabilă a artei".

Mihaela Ochianu – Biblioteca Județeană "Nicolae Milescu Spătarul" Vaslui

Bibliografie: Margareta Pâslaru – Eu și timpul. Viață, vocație, viziune(Editura Curtea Veche, București, 2012); Oltea Rășcanu-Gramaticu – Personalități bârlădene : dicționar(Editura PIM, Iași, 2012); Constantin Chiper, Neculai Ursu – Vasluienii în războaie (Editura Karta-Graphic, Ploiești, 2020); Traian Nicola – Valori spirituale tutovene : biobibliografii(Primăria Municipiului Bârlad, 1999); Traian Nicola – Monografie : Liceul "Gheorghe Roșca-Codreanu" Bârlad : 1846-1971(Iași, 1971); Revista Muzeelor și Monumentelor(nr. 1/1987); Bârladul odinioară și astăzi : Miscelaneu : vol. I; Floarea soarelui(nr. 3-4, martie – aprilie/1828); Vasilica Grigoraș – Fragmente de spiritualitate românească(Editura Oscar Print, București, 2001)

